

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1926 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken.

Genom en den 22 januari 1926 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 52, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 17 kap. 4 § handelsbalken.

Häriigenom förordnas, att 17 kap. 4 § handelsbalken i dess lydelse enligt lagen den 13 maj 1921 (nr 228) skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Är gäldbunden man död, och haver någon försträckt penningar, eller varor, till hans begravning; det skall först gäldas, sedan det gods avskilt är, som förr är sagt. Därefter den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är, sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arvode, som honom däri skött hava, så ock borgenärs kostnad för gäldenärens försättande i konkurs, betjänters och tjänstehjons lön för sista året, annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än sex månader efter förfallodagen, samt sådan begravningshjälp eller för de tre sista månaderna upplupen sjukhjälp eller livränta, som det enligt lag angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger gäldenären att utgiva. Vad nu är stadgat om förmånsrätt för arbetares avlöning äge ock tillämpning i avseende å skadestånd, som i händelse av obehörigt avskedande eller arbetsavtals hävande må tillkomma arbetaren i stället för avlöning, som skulle med förmånsrätt utgått. Innestår hos arbetsgivare viss del av arbetares lön till säkerhet för arbetarens fullgörande av sina skyldigheter, äge arbetaren för sålunda innestående lön enahanda förmånsrätt som nu angående arbetares avlöning är sagd, evad fordringen stått inne längre eller kortare tid.

Därefter — — — — sägs.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1926 men skall icke äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavträde tidigare meddelats.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, vilket avser utvidgning av vissa arbetares förmånsrätt för avlöning m. m., får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

Gällande lag. I 17 kap. 4 § handelsbalken i dess nuvarande lydelse är förmånsrätt stadgad för »betjänters och tjänstehjons lön för sista året» samt för »annan arbetares dagspenning eller avlöning, den där ej stått inne längre än tre månader efter förfallodagen». Vad sålunda är stadgat om förmånsrätt för arbetares avlöning äger ock tillämpning i avseende å skadestånd, som i händelse av obehörigt avskedande eller arbetsavtals hävande må tillkomma arbetaren i stället för avlöning, som skulle med förmånsrätt utgått. Innestår hos arbetsgivare viss del av arbetares lön till säkerhet för arbetarens fullgörande av sina skyldigheter, äger arbetaren för sålunda innestående lön enahanda förmånsrätt som nu angående arbetares avlöning är sagd, evad fordringen stått inne längre eller kortare tid. Förmånsrätten åtnjutes i såväl lös som fast egendom, dock stadgas i 13 §, att förmånsrätt efter 4 § ej äger rum i fast egendom, så länge lös egendom finnes att tillgå.

Propositionen. På sätt redan antytts, avser förslaget en utvidgning av den arbetare sålunda tillerkända förmånsrätten i arbetsgivares konkurs. Utvidgningen gäller kategorien »annan arbetare» och föreslås skola ske genom en utsträckning av tiden för förmånsrättens beräkning från tre till sex månader.

*Förslagets
innehåll.*

*Ärendets
förberedande
behandling.*

Till grund för förslaget ligger en utredning, vartill initiativ tagits av chefen för justitiedepartementet genom skrivelse den 22 april 1925. I skrivelsen, som utgick till socialstyrelsen, kommerskollegium, överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, anförde departementschefen — under erinran att på grund av 17 kap. 4 § handelsbalken lagstadda tjänare och vissa arbetare med en mera fast anställning ägde förmånsrätt för ogulden avlöning under ett år, men att för det övervägande flertalet arbetare inom jordbruk, handel och industri förmånsrätten vore begränsad till avlöning för tre månader — att han av förekommen anledning funnit det böra göras till föremål för utredning, huruvida en utsträckning av omfördälda tid av tre månader kunde vara påkallad för att bereda ifrågavarande arbetare erforderlig trygghet för utfående av oguldna lönebelopp; och anmodade fördenskull departementschefen nämnda myndigheter att inkomma med yttrande angående behovet och lämpligheten av en lagändring i sålunda angiven riktning. Därjämte har tillfälle lämnats Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige att avgiva dylikt yttrande.

Över departementschefens skrivelse hava nämnda myndigheter avgivit utlåtande. I ärendet föreligga därjämte yttranden av vissa rättshjälpsanstalter, av Sveriges industriförbund, fullmäktige i Järnkotoret, Sveriges hantverksorganisation, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Kooperativa förbundet och handelskamrarna i riket ävensom av åtskilliga landsfiskaler, stadsstyrelser och magistrater m. fl., som yttrat sig på anmodan av länsstyrelser. Landsorganisationen har avgivit yttrande i ärendet, men har Svenska arbets-

givareföreningen icke begagnat sig av det föreningen lämnade tillfället att yttra sig. Slutligen har Svenska sparbanksföreningen till departementschefen inkommit med en skrift i ärendet.

Av yttrandena framgår, att skilda meningar yppats beträffande såväl behovet som lämpligheten av en lagändring i det i skrivelsen angivna syftet.

Sålunda har från åtskilliga håll gjorts gällande, att en lagändring icke skulle bli av någon större praktisk betydelse, i det att den nuvarande bestämmelsen vore tillfyllest för att trygga här avsedda arbetares lönefordringar i arbetsgivares konkurs. Till stöd för denna uppfattning har väsentligen åberopats, att med de avlöningssystem, som numera allmänligen tillämpas inom näringslivet, det endast mera undantagsvis kommer att inträffa, att arbetares intjänta avlöning inestår hos arbetsgivaren för längre tid än tre månader. I detta hänseende har framhållits, att avlöning i regel utbetalas vecko- eller månadsvis eller var fjortonde dag och att en dylik ordning näppeligen kan frångås i någon mera avsevärd utsträckning, då därigenom arbetarna skulle bli ur stånd att fylla de oundgängliga levnadsbehoven. Å andra sidan har i flera yttranden vitsordats, att de fall ingalunda äro enastående eller sällsynta, då arbetare till följd av den gällande tidsbegränsningen med avseende å förmånsrätten gått förlustig inestående arbetsförtjänst, stundom till icke obetydliga belopp. Särskilt har i fråga om vissa kategorier av arbetare, såsom skogs- och flottningsarbetare samt i allmänhet ackordsarbetare, erinrats, att arbetslön i regel icke utbetalas inom de korta tidsfrister, som nyss berörts, utan ofta kan vara ogulden för längre tid än tre månader.

Behovet av lagändring.
Yttrandena.

Departementschefen har av den föreliggande utredningen funnit ådagalagt, att ett obestriddigt behov av en lagändring i angivet syfte måste anses vara för handen. De fall, i vilka förmånsrättens begränsning till avlöning för tre månader lett till förlust för arbetare, hava synts vara av den betydelse, att spörsmålet om en lagstiftningsåtgärd till förebyggande av ett dylikt missförhållande icke kunnat undanskjutas. I detta avseende har departementschefen hänvisat till att så många på praktisk erfarenhet grundade uttalanden föreligga, att tvekan knappast kan råda om att den nuvarande bestämmelsen icke bereder erforderligt rättsskydd för hela den grupp av konkursborgenärer, om vilken här är fråga.

Departementschefen.

Vad härefter angår spörsmålet om lämpligheten av den ifrågasatta lagändringen har i inkomna yttranden såsom en huvudanmärkning mot förslaget framförts, att genom lagändringen andra borgenärsberättigade intressen skulle kunna trädas för nära. I synnerhet har därvid framhållits hänsyn till fastighetskrediten, å vilken varje än så varsam utsträckning av de s. k. tysta förmånsrätterna antagits kunna erhålla en menlig inverkan.

Lämpligheten av lagändring.
Yttrandena.

Departementschefen anförde härutinnan vid remissen till lagrådet bland annat följande:

Departementschefen vid remissen till lagrådet.

För min del har jag icke kunnat undgå att finna de i detta avseende uttalade farhågorna till väsentlig del ogrundade. Redan enligt gällande lag utgår arbetares avlöning, då lös egendom ej finnes, med förmånsrätt ur fast egendom före in-tecknad fordran, och det övervägande flertalet fordringar för avlöning

hänför sig otvivelaktigt till den nu stadgade tremånaderstiden. En utvidgning av förmånsrätten skulle komma att beröra jämförelsevis få arbetare och torde därför icke kunna antagas i någon avsevärd mån påverka in-teckningshavares rätt. Att, såsom ock gjorts gällande, en dylik lagändring skulle, oavsett den ringa reella betydelsen för in-teckningssäkerheten, i och för sig innebära ett störande ingrepp på fastighetskreditens område, synes utgöra en invändning, som vilar på alltför obestämd grund för att kunna tillmätas någon avgörande vikt.

Lagrådet.

Vid granskning av förslaget i lagrådet yttrade tre ledamöter:

Att fastighetskrediten icke genom en för långt gående utvidgning av de s. k. tysta förmånsrätterna får rubbas, är ju allmänt erkänt såsom ett samhällsintresse av högsta vikt. Med anledning därav att förslaget, efter allt att döma, endast i jämförelsevis ringa mån skulle komma att i arbetsgivares konkurs medföra bevakning med förmånsrätt av oguldna lönebelopp i större utsträckning än vartill nuvarande lagstiftning föranleder, synes det föga antagligt, att den fara för fastighetskrediten, som redan gällande lagstiftning i denna del otvivelaktigt i viss mån innebär, skulle genom förslagets godkännande i nämnvärd grad ökas. Vad nu sagts har närmast avseende å de fall, där fråga är om en sådan tillämpning av stadgandet om förmånsrätt för arbetares lönefordringar, som med detsamma direkt åsyftas, men torde kunna antagas äga giltighet även då, såsom efter vad erfarenheten visat understundom inträffar, de prioriterade lönefordringarna efter överlåtelse i konkursen bevakas av annan än de ursprungliga fordringsägarna. Skulle mot förmodan en ökad användning av detta tillvägagångssätt komma att visa sig medföra avsevärd rubbning av in-teckningssäkerheten, bör givetvis korrektiv häremot sökas genom införande av nödig begränsning av förmånsrätten, men att i sammanhang med den nu föreslagna lagändringen införa dylikt korrektiv torde icke vara ovillkorligen påkallat.

Enligt dessa ledamöters mening syntes förslagets upphöjande till lag icke böra avstyrkas.

Den fjärde ledamoten yttrade bland annat:

I åtskilliga av de i remissprotokollet omförmälda yttrandena har framhållits, att en utvidgning av den ifrågavarande förmånsrätten kan tänkas medföra förlust för in-teckningshavare och därigenom bliva till skada för fastighetskrediten. Denna sida av saken bör för visso noga beaktas. Det är väl sant, att ett in-nestående av arbetslön för längre tid i regel icke torde komma i fråga, men om, på sätt stundom lärer förekomma, vid betalningssvårigheter för arbetsgivaren arbetarnas avlöning förskottas av annan person mot det att lönefordringarna överlåtas till honom, kan lätt inträffa, att vid konkursutbrottet en samlad lönefordran av ganska avsevärd storlek föreligger . . . Möjligheten av att sålunda in-teckningshavarnas rätt kan komma att beskäras till följd av de med bättre rätt utgående lönefordringarna förefinnes visserligen redan nu, men tydligt är, att faran härför blir väsentligt större, därest den tid, för vilken förmånsrätten gäller, blir fördubblad.

Då på grund av vad nu anförts det synes mig uppenbart, att den föreslagna utvidgningen av ifrågavarande förmånsrätt kan komma att ogynnsamt inverka på fastighetskrediten, och då de för hela samhället menliga förderna härav lätteligen inses, kan jag icke tillstyrka förslagets antagande.

Vid anmälan i statsrådet av lagrådets utlåtande anförde departementschefen efter erinran, att inom lagrådet betydelse väsentligen tillagts de fall, då prioriterade lönefordringar efter överlåtelse bevakas i konkurs av annan än de ursprungliga fordringsägarna:

Departementschefen vid avlåtande av propositionen.

Av de inom lagrådet avgivna yttrandena synes framgå, att någon avsevärd olägenhet hittills icke försports på grund av att ett flertal lönefordringar vid bevakning i konkurs på angivet sätt kunnat samlas å en hand. Att härutinnan skulle följa någon egentlig förändring på grund av en utvidgning av förmånsrätten i enlighet med förslaget synes icke sannolikt. Vid sådant förhållande lär det, på sätt lagrådets flesta ledamöter också uttalat, kunna lämnas åt erfarenheten att utvisa, huruvida skäl kan föreligga att låta viss begränsning av förmånsrätten på annat sätt än med hänsyn till tiden komma under ett närmare övervägande.

Från de synpunkter, som berörts i de inom lagrådet avgivna yttrandena, har jag alltså icke kunnat finna anledning att frånträda min förut uttalade uppfattning.

Utskottet finner utredningen i ärendet otvetydigt giva vid handen, att — om ock för ett jämförelsevis begränsat antal fall — den nuvarande bestämmelsen om förmånsrätt för nu ifrågavarande arbetares avlöning ej är tillfyllest. Den föreslagna utsträckningen av tiden för förmånsrättens beräkning från tre till sex månader synes tillgodose skäliga anspråk på ökat skydd. Vad angår de i ärendet uttalade betänkligheterna mot en lagändring med hänsyn till fastighetskrediten, anser utskottet i likhet med departementschefen och lagrådets flesta ledamöter, att den föreslagna utvidgningen av förmånsrätten ej skall komma att i nämnvärd grad påverka fastighetskrediten.

Utskottet.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 8 mars 1926.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Hederstierna*, *Klefbeck*, *Jacob Larsson**, *Lyberg*, *Tjällgren*, *J. O. Karlsson* och *P. E. A. Jonsson**;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley**, *Leo*, *Nilsson* i Antnäs, *Karlsson* i Vätö, *Olsson* i Rimforsa, *Persson* i Trången* och *Christenson* i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hederstierna*, som med instämmande av herrar *J. O. Karlsson*, *Nilsson* i Antnäs och *Christenson* i Södertälje anfört:

Den tanke, som ligger bakom nu föreliggande förslag, är onekligen behjärtansvärd. Det synes vara riktigt, att den, som lagt ned arbete på frambringande av en viss produkt, erhåller förmånsrätt framför de flesta andra borgenärer för sin fordran, i vad denna avser såsom nu föreslagits sex månaders dagspenning eller avlöning i stället för nu stadgade tre månaders lön. Dessa fordringar gälla emellertid jämväl framför inteckningshavares, och det är detta som gör saken så komplicerad. Hade det endast gällt fordringar å lön för arbete, nedlagt å eller inom viss fastighet, så hade ju inteckningshavarna själva kunnat beräkna vad de i sådant avseende kunde riskera, men då nu förmånsrätten jämväl gäller lön för arbete, utfört kanske på långt bort belägna platser och inom verksamhetsfält, där inteckningshavaren måhända icke haft en aning om att arbetsgivaren bedrivit någon verksamhet, så ställer sig saken annorlunda. Om det föreliggande förslaget, samtidigt som det utsträckt tiden till sex månader, inskränkt förmånsrätten till allenast lön för det arbete, som jag förut berört, så skulle jag för visso icke haft något att erinra emot förslaget. Men då så icke skett, måste jag med hänsyn till vikten av vårdandet av vår fastighetskredit hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.